

CUPRINS

Cuvânt înainte de <i>Elio Guerriero</i>	7
Prefață.....	10
I. RELIGIILE ȘI CREDINȚA CREȘTINĂ.....	15
Iubirea la originea misiunii	17
Ce este religia	24
II. ELEMENTE FUNDAMENTALE ALE CREDINȚEI CREȘTINE	31
Monoteism și toleranță	33
Dialogul creștino-islamic	48
Muzică și liturgie	52
Teologia liturgiei	57
III. EVREI ȘI CREȘTINI ÎN DIALOG.....	59
Harul și chemarea fără întoarcere	
Observații la tratatul <i>De Iudaeis</i>	60
Benedict al XVI-lea – Arie Folger	
Schimb epistolar august-septembrie 2018	91
IV. TEME DE TEOLOGIE DOGMATICĂ.....	100
Credința nu este o idee, ci viață	102
Preoția catolică	115
Semnificația împărtășaniei	146

V. TEME DE TEOLOGIE MORALĂ	167
Biserica și scandalul abuzurilor sexuale	169
VI. CONTRIBUȚII OCAZIONALE.....	189
Comisia teologică internațională	191
O sută de ani de la nașterea Sfântului Ioan Paul al II-lea	199
Șaptezeci și cinci de ani de la moartea părintelui iezuit Alfred Delp	206
Tăcerea lui e și felul lui de a se exprima	209
Postfață de PS Mihai Frățilă	216
Anexă: Lista cronologică a traducerilor în limba română din opera lui Joseph Ratzinger/Papa Benedict XVI	219

CUVÂNT ÎNAINTE

de Elio Guerriero

În 2019 am îngrijit publicarea unui volum intitulat *Evrei și creștini*¹, în care puneam la dispoziția cititorilor italieni articolul papei Benedict, *Grazia e chiamata senza pentimento* („Harul și chemarea fără întoarcere”), urmat de un schimb epistolar între rabinul șef al Vienei, Arie Folger, și papa emerit. Căci, în mod ciudat, articolul lui Ratzinger, definit de către unii teologi catolici de limbă germană ca un pericol pentru dialogul dintre evrei și creștini, era apărat de rabinul șef al Vienei și de alți reprezentanți ai evreilor, italieni și străini.

Publicarea a avut un efect bun pentru dialog, într-atât încât, la prezentarea acestei lucrări care a avut loc la Universitatea Lateran, erau prezenți Arie Folger, Riccardo Di Segni, rabinul-șef al Romei, și Renzo Gattegna, președinte al Uniunii comunităților evreiești italiene. Pozitivă a fost și difuzarea cărții în Italia și au existat și ediții în străinătate.

Încurajat de acest precedent, în cadrul unei întâlniri în care îl puneam la curent cu evenimentele, am îndrăznit să-i cer papei emerit: „De ce să nu fie adunate într-un volum și publicate laolaltă texte scrise după demisia Sanctității voastre?” Potrivit unui obicei pe care i-l cunoșteam de ceva vreme, papa Benedict a răspuns că se va gândi. Am aflat mai apoi că

¹ Benedetto XVI in dialogo con il rabbino Arie Folger, *Ebrei e cristiani*, a cura di Elio Guerriero, Cinisello Balsamo, San Paolo, 2019.

începuse să strângă materialul și acest lucru era, neîndoielnic, un semnal pozitiv.

Situația s-a complicat la publicarea volumului cardinalului Robert Sarah, *Din adâncul inimii noastre*², în care figura un articol al papei Benedict despre preoția catolică. Potrivit unor comentatori răuvoitori, printre care s-au remarcat iarăși autori de limbă germană, opera părea oarecum o dezavuare a Sinodului episcopilor pentru Amazonia, care avusese loc în octombrie 2019, și o anticipare a concluziilor pe care se pregătea să le tragă papa Francisc. S-a stârnit o furtună, în urma căreia papa emerit mi-a scris că era de acord cu cererea mea de a-i publica scrierile, dar punea o condiție: cartea trebuia publicată după moartea sa. „În ce mă privește, cât trăiesc, nu mai vreau să public nimic. Furia cercurilor care mi se împotrivesc în Germania e atât de mare încât apariția oricărui cuvânt al meu le provoacă vociferări asasine. Vreau să mă cruț pe mine însumi și creștinătatea de așa ceva”³.

În aceeași scrisoare, Benedict se scuza că încă nu se apucase să-și revizuiască textele, dar îmi făgăduia să facă acest lucru în curând. Într-adevăr, în lunile care au urmat, s-a apucat de lucru. Depășind cererile mele, nu s-a limitat să-și recitească articolele deja publicate. A completat în mod semnificativ unele texte, printre care merită amintit îndeosebi cel despre preoție. În cursul unei întâlniri care a avut loc pe 28 iunie 2021, ajunul celei de a 70-a aniversări a hirotonirii sale preoțești, mi-a vorbit cu entuziasm de viața sa de preot și a

² Robert Sarah con Benedetto XVI – Joseph Ratzinger, *Dal profondo del nostro cuore*, a cura di Nicolas Diat, Siena, Cantagalli, 2020. [ed. rom.: Cardinalul Robert Sarah cu Benedict al XVI-lea/Joseph Ratzinger, *Din adâncul inimii noastre*, trad. Mihai Pătrașcu, Sapiientia, Iași, 2020]

³ Scrisoare către subsemnatul din 13 ianuarie 2021.